

Bruxelles, 9. siječnja 2024.
(OR. en)

5025/24

ECOFIN 4
UEM 3
SOC 3
EMPL 3
COMPET 3
ENV 3
EDUC 2
RECH 3
ENER 2
JAI 5
GENDER 2
ANTIDISCRIM 2
JEUN 2
SAN 3

NAPOMENA

Od:	Glavno tajništvo Vijeća
Za:	Delegacije
Br. preth. dok.:	15630/23 + ADD 1
Br. dok. Kom.:	COM(2023) 903 final
Predmet:	Nacrt PREPORUKE VIJEĆA o ekonomskoj politici europodručja

Za delegacije se u prilogu nalazi verzija Nacrta preporuke Vijeća o ekonomskoj politici europodručja 2024. sastavljena nakon sastanaka Gospodarskog i financijskog odbora i Radne skupine Euroskupine, koju bi Vijeće za ekonomske i financijske poslove (Ecofin) trebalo odobriti 16. siječnja 2024. Tekst bi trebao biti formalno donesen nakon što ga Europsko vijeće potvrdi u ožujku 2024.

Nacrt PREPORUKE VIJEĆA
o ekonomskoj politici europodručja

VIJEĆE EUROPSKE UNIJE,

uzimajući u obzir Ugovor o funkcioniranju Europske unije, a posebno njegov članak 136. u vezi s člankom 121. stavkom 2.,

uzimajući u obzir Uredbu Vijeća (EZ) br. 1466/97 od 7. srpnja 1997. o jačanju nadzora stanja proračuna i nadzora i koordinacije ekonomskih politika¹, a posebno njezin članak 5. stavak 2.,

uzimajući u obzir Uredbu (EU) br. 1176/2011 Europskog parlamenta i Vijeća od 16. studenoga 2011. o sprečavanju i ispravljanju makroekonomskih neravnoteža², a posebno njezin članak 6. stavak 1.,

uzimajući u obzir preporuku Europske komisije,

uzimajući u obzir zaključke Europskog vijeća,

uzimajući u obzir mišljenje Gospodarskog i financijskog odbora,

uzimajući u obzir mišljenje Odbora za ekonomsku politiku,

¹ SL L 209, 2.8.1997., str. 1., ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/1997/1466/oj>.

² SL L 306, 23.11.2011., str. 25., ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2011/1176/oj>.

budući da:

- (1) Suočeno s velikim gospodarskim šokovima tijekom posljednjih godina gospodarstvo europodručja pokazalo je otpornost, zahvaljujući, među ostalim, snažnom, koordiniranom i pravodobnom odgovoru politika, ali u posljednje je vrijeme izgubilo zamah. Nakon znatnog oporavka 2021. i 2022. očekuje se da će se rast u europodručju usporiti na 0,6 % u 2023. Iako postaju umjerenije, potrošačke cijene za većinu robe i usluga i dalje su visoke te ostavljaju teške posljedice na gospodarstvo unatoč padu cijena energije, a vanjska potražnja ne pruža jaku potporu. Istodobno se u cijelom gospodarstvu osjeća učinak postroživanja monetarne politike. Pozitivno je što je tržište rada i dalje snažno; stopa nezaposlenosti na rekordno je niskim razinama, pri čemu postoje razlike među državama članicama i regijama, dok su stope sudjelovanja i zaposlenosti na rekordno visokim razinama, iako se pojavljuju znakovi usporavanja. U 2024. očekuje se postupan oporavak u pogledu rasta, za 1,2 %, na temelju kontinuiranog povećanja zaposlenosti i realnih plaća, dok će inflacija i dalje padati. Gospodarske izglede i dalje karakteriziraju velika nesigurnost i rizici, ponajprije zbog tijeka agresivnog rata koji Rusija aktualno vodi protiv Ukrajine i stanja na Bliskom istoku nakon brutalnih i neselektivnih terorističkih napada Hamasa na Izrael, što bi moglo uzrokovati ponovne prekide u opskrbi energijom sa znatnim učinkom na cijene energije, kao i rizici povezani sa strukturnim usporavanjem u Kini. Nadalje, odgođeni učinak politika za borbu protiv inflacije i njihove moguće posljedice na gospodarsku aktivnost mogu povećati rizike u pogledu gospodarskih izgleda. Izglede narušavaju i strukturne promjene koje su posebno povezane sa sve većim učinkom klimatskih promjena, kao što pokazuju ekstremni vremenski uvjeti te dosad nezabilježeni šumski požari i poplave.

- (2) Nakon vrhunca zabilježenog u listopadu 2022. ukupna inflacija u europodručju smanjila se, uglavnom potaknuta padom cijena energije, ali i postupnim širokim ublažavanjem cijena drugih komponenata. Međutim, inflacija u području hrane i usluga i dalje je visoka te osobito pogađa najranjivije osobe, a inflacijski pritisci i dalje su znatni u nizu država članica. Predviđa se da će se inflacija u 2024. smanjiti na 3,2 %, što znači da će ostati iznad cilja ESB-a od 2 %, uz pad na 2,2 % u 2025. Postupku dezinflacije doprinosi najbrže i najveće povećanje kamatnih stopa ESB-a od uspostave ekonomske i monetarne unije. Prinosi na državne obveznice u europodručju povećali su se, ali rasponi su ostali relativno stabilni. ESB je u više navrata izrazio svoju predanost održavanju visokih kamatnih stopa koliko god je potrebno kako bi se inflacija svela na ciljanu razinu te je pojasnio da će se u budućem smjeru monetarne politike i dalje primjenjivati pristup utemeljen na podacima.
- (3) Šok povezan s cijenama energije smanjio je troškovnu konkurentnost u europodručju, posebno u energetske intenzivnijim državama članicama i industrijama. Dosad je negativan učinak viših troškova bio ublažen kretanjima deviznog tečaja i privremenim mjerama koje su vlade poduzele kako bi poduprle poduzeća i ranjiva kućanstva. Međutim, visoki troškovi energije, zajedno s razlikama u energetske intenzitetu gospodarstava država članica i njihovoj nabavi energije, kao i razlike u strukturama tržišta i odgovorima politika, doprinijeli su velikim razlikama u inflaciji u europodručju. Unatoč smanjenju cijena energije 2023. te su se razlike do sada samo djelomično smanjile. Zajedno s disperzijom rasta plaća tijekom protekle dvije godine, razlike u cijenama, ako budu i dalje prisutne, mogle bi dovesti do razlika u konkurentnosti država članica europodručja i doprinijeti makroekonomskim neravnotežama koje bi mogle ugroziti pravilno funkcioniranje europodručja. Stoga je važno odgovoriti na sve makroekonomske neravnoteže. Srednjoročna sposobnost europodručja i država članica da ojačaju produktivnost djelomično ovisi o sposobnosti održavanja inovacija i ulaganja. U tom bi pogledu perspektiva u pogledu cijena i troškova energije koji bi mogli biti trajno viši od onih trgovinskih partnera, trajni jaz u rastu produktivnosti u odnosu na usporediva gospodarstva i sve veći rizik od geoekonomske rascjepkanosti stavili gospodarstva europodručja u nepovoljan položaj.

- (4) Trenutačno makroekonomsko okruženje obilježeno je kontinuiranom nesigurnošću, visokom inflacijom i ugroženom konkurentnošću europodručja te zahtijeva ambiciozan program politika. Kratkoročno osiguravanje povratka inflacije na ciljnu vrijednost ESB-a od 2 % i dalje je prioritet. Osim toga, kontinuirana razlika u stopama inflacije među državama članicama mogla bi dovesti do razlika u konkurentnosti. Trebalo bi izbjeći da se fiskalnom politikom doprinese inflacijskim pritiscima. Realni dohodak smanjio se 2022., zbog čega se kretanjem plaća treba ublažiti gubitak kupovne moći, posebno za osobe s niskim primanjima. Istodobno bi javna tijela trebala pomno pratiti sekundarne učinke na inflaciju i konkurentnost i uzeti ih u obzir pri određivanju plaća. Osim toga, i dalje je ključno ograničiti rizike za makrofinancijsku stabilnost, kao i makroekonomski učinak strožih financijskih uvjeta. U budućnosti europodručje mora nastaviti poticati uključiv i održiv rast i očuvati svoju globalnu konkurentnost te pritom izbjegavati nastanak razlika u europodručju. U tom su pogledu ključne reforme i ulaganja, među ostalim za poticanje zelene i digitalne tranzicije i otpornosti europodručja. Pravodobno i učinkovito sudjelovanje socijalnih partnera i snažan socijalni dijalog bitni su za potporu oblikovanju politika i opće preuzimanje odgovornosti kojim se potiče provedba.

- (5) Nakon znatne ekspanzije povezane s krizom u razdoblju od 2020. do 2022., kojom se doprinijelo odgovoru na vanjske šokove i zaštiti ranjivih kućanstava i održivih poduzeća, očekuje se da će opći smjer fiskalne politike u europodručju 2023. i 2024. biti restriktivan, što je u skladu s potrebom za smanjenjem javnog deficita i razina duga te izbjegavanjem poticanja inflacijskih pritisaka, ali će ostati prilagodljiv s obzirom na visoku neizvjesnost. Ekspanzivni smjer fiskalne politike europodručja, u iznosu od oko 4 % BDP-a, u razdoblju od 2020. do 2022. podupirao je gospodarstvo suočeno s krizom uzrokovanom pandemijom bolesti COVID-19 i skokom cijena energije nakon ruske agresije na Ukrajinu. Očekuje se da će u 2023. i 2024. opći smjer fiskalne politike postati kontrakcijski, za 0,5 % BDP-a u obje godine, ponajprije zbog gotovo potpunog ukidanja energetske mjere povezanih s krizom. Kontrakcijski opći smjer fiskalne politike koji se očekuje u 2023. i 2024. doprinijet će obnovi fiskalnih rezervi tijekom vremena, a time i jačanju održivosti javnih financija. Stoga je ključno osigurati usklađenost s ograničenjima rasta neto rashoda koje je preporučilo Vijeće. Uz održavanje razborite fiskalne strategije, potrebno je u najvećoj mogućoj mjeri i prema potrebi održati i povećati javna ulaganja te dodatno promicati privatna ulaganja kako bi se poduprlo konkurentnost, uključiv i održiv dugoročni rast te pravednu zelenu i digitalnu tranziciju. Očekuje se da će se javna ulaganja 2023. i 2024. dodatno povećati u većini država članica, uz kontinuiranu potporu iz Mehanizma za oporavak i otpornost i drugih fondova EU-a. Javne financije suočavaju se i s pritiskom visokih troškova s obzirom na starenje stanovništva, obranu te manje povoljnu razliku između kamatne stope i stope rasta. U okviru preporuka za pojedine zemlje nizu država članica europodručja preporučeno je da poduzmu mjere za poboljšanje održivosti svojih mirovinskih i zdravstvenih sustava i da donesu porezne reforme. Provedba pregleda potrošnje kao redovitog dijela (više)godišnjeg proračunskog postupka doprinijela bi poboljšanju učinkovitosti i kvalitete javnih rashoda. Takvi pregledi moraju imati jasno područje primjene, mandat i metodologiju, a njihovi rezultati trebali bi se jasno priopćiti javnosti. Mjere kojima se odgovara na agresivno porezno planiranje, izbjegavanje plaćanja poreza i utaju poreza mogu također učiniti porezne sustave učinkovitijima i pravednijima te istodobno podupirati oporavak i povećanje prihoda.

- (6) Očekuje se da će se ukupni udio duga u BDP-u europodručja tijekom razdoblja od 2023. do 2024. smanjiti za ukupno 2,8 postotnih bodova i do kraja 2024. dosegnuti 89,7 % BDP-a. Taj je pad uglavnom potaknut rastom nominalnog BDP-a koji premašuje prosječnu kamatnu stopu plaćenu za nepodmireni dug. Međutim, u nekoliko država članica dug je i dalje visok, a općenito više kamatne stope postupno će doprinijeti porastu troškova servisiranja duga, što će se, ostanu li svi ostali elementi nepromijenjeni, negativno odraziti na dinamiku duga. Komisijinim prijedlogom reforme okvira gospodarskog upravljanja³ nastoje se promicati realistične, održive i postupne fiskalne prilagodbe vođene srednjoročnim planovima za pojedine zemlje te ojačati održivi rast poticanjem relevantnih reformi i ulaganja. Vijeće je u prosincu postiglo dogovor o paketu o preispitivanju gospodarskog upravljanja. Revidiranim okvirom gospodarskog upravljanja osigurat će se veća razina jasnoće i predvidljivosti za fiskalnu politiku u budućnosti, uz istodobno promicanje održivosti duga i gospodarskog rasta.
- (7) Neto trošak hitnih mjera potpore poduzetih za ublažavanje gospodarskih i socijalnih posljedica povećanja cijena energije ostao je visok u 2023. iako je nešto pao u kontekstu pada cijena energije u odnosu na vrhunac dosegnut 2022. Komisija procjenjuje da neto proračunski trošak takvih mjera iznosi 1,0 % BDP-a europodručja u 2023., što je smanjenje u odnosu na 1,3 % u 2022. Iako se usmjeravanje poboljšalo, gotovo polovina povezanih proračunskih troškova otišla je 2023. na mjere kojima se uređuju cijene koje nisu usmjerene na ranjiva kućanstva i poduzeća. Očekuje se da će se većina mjera postupno ukinuti tijekom 2024., u skladu s očekivanom stabilizacijom cijena energije; ako se ti planovi ostvare, preostali proračunski trošak za europodručje u cjelini iznositi će oko 0,2 % BDP-a u 2024. Međutim, dođe li do novog porasta cijena energije na razine koje bi zahtijevale nove mjere potpore ili nastavak postojećih, te bi mjere trebale biti usmjerene na zaštitu ranjivih kućanstava i poduzeća, fiskalno pristupačne te očuvati poticaje za uštedu energije. Općenitije gledano, te neovisno o energetske mjere povezanim s krizom, snažnija primjena ekološkog oporezivanja, u skladu s načelom „onečišćivač plaća”, zajedno s postupnim ukidanjem subvencija za fosilna goriva kojima se ne otklanja energetska siromaštvo niti osigurava pravedna tranzicija, kao i drugih subvencija štetnih za okoliš, mogla bi doprinijeti povećanju fiskalnog prostora za države članice europodručja.

³ COM(2023) 240 final, COM(2023) 241 final i COM(2023) 242 final.

- (8) Održavanje dostatno visoke razine visokokvalitetnih javnih ulaganja može pomoći u mobilizaciji privatnih ulaganja, poticanju potencijalnog rasta i konkurentnosti te podupiranju zelene i digitalne tranzicije, kao i jačanju društvene i gospodarske otpornosti. U tom je pogledu prioritet potpuna provedba reformi i ulaganja u okviru Mehanizma za oporavak i otpornost i fondova kohezijske politike. Provedba nacionalnih planova za oporavak i otpornost uvelike je u tijeku, ali napredak se razlikuje među državama članicama te je u nekim slučajevima potrebno pojačati provedbu kako bi se nadoknadila nagomilana kašnjenja. Komisija je do sredine studenoga zaprimila 34 zahtjeva za plaćanje od 19 država članica europodručja i isplatila ukupan iznos od 162,1 milijarde EUR u bespovratnim sredstvima i zajmovima. Taj iznos obuhvaća 51,6 milijardi EUR isplaćenih u obliku pretfinanciranja i 110,5 milijardi EUR isplaćenih nakon što su ostvarene ključne etape i ciljne vrijednosti. Brzina isplata u 2023. bila je nešto niža od očekivane, djelomično zbog toga što su države članice usredotočene na reviziju svojih planova za oporavak i otpornost zbog promjena u dodjeli bespovratnih sredstava, novih zahtjeva za zajmove i uvođenja poglavlja o planu REPowerEU⁴. Od početka pandemije bolesti COVID-19 državama članicama europodručja isplaćeno je gotovo 120 milijardi EUR u okviru kohezijske politike, odnosno Europskog fonda za regionalni razvoj, Kohezijskog fonda, Europskog socijalnog fonda i Inicijative za zapošljavanje mladih. U kontekstu preispitivanja kohezijske politike u sredini programskog razdoblja države članice imat će priliku preispitati programe kohezijske politike i dodijeliti sredstva za odgovor na hitne potrebe i nove izazove. U ciklusu europskog semestra 2024. pružit će se smjernice za preispitivanje u sredini programskog razdoblja i pomoći u usmjeravanju financiranja s obzirom na socioekonomski kontekst i izazove u državama članicama i njihovim regijama, uz nastavak promicanja komplementarnosti s Mehanizmom za oporavak i otpornost i drugim fondovima EU-a.

⁴ Uredba (EU) 2021/241 Europskog parlamenta i Vijeća od 12. veljače 2021. o uspostavi Mehanizma za oporavak i otpornost (SL L 57, 18.2.2021., str. 17.). ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2021/241/oj>.

- (9) Promicanje privatnih ulaganja, inovacija i razvoja vještina ključno je za povećanje produktivnosti i jačanje konkurentnosti europodručja, posebno kako bi se poduprlo zelenu i digitalnu tranziciju. Uklanjanjem prepreka ulaganjima, među ostalim s pomoću reformi kojima se pojednostavnjuju i digitaliziraju planiranje, izdavanje dozvola i drugi administrativni postupci, doprinijelo bi se poticanju privatnih ulaganja. Tome mogu doprinijeti i industrijska politika i politike usmjerene na stranu ponude, i to podupiranjem ulaganja, zaštitom konkurentnosti i izbjegavanjem rizika povezanih s prekomjernim oslanjanjem na ograničen broj trećih zemalja za ključne tehnologije, sirovine i industrijske ulazne elemente. Kao dio industrijskog plana u okviru zelenog plana Europska komisija predložila je nekoliko inicijativa za jačanje strateških sektora, uključujući Akt o industriji s nultom neto stopom emisija⁵, Akt o kritičnim sirovinama⁶ i Platformu za strateške tehnologije za Europu (STEP)⁷. Iz Inovacijskog fonda i Fonda za modernizaciju također se pruža financijska potpora za nužnu tranziciju u privatnom sektoru. Osim toga, donošenjem privremenog okvira za državne potpore u kriznim situacijama i tranziciji⁸ Europska komisija omogućila je državama članicama da iskoriste fleksibilnost predviđenu u okviru pravila o državnim potporama kako bi poduprle mjere u sektorima koji su ključni za tranziciju prema klimatskoj neutralnosti. Iako su države članice europodručja poduzele mjere za potporu sektorima koji su najizloženiji energetske krizi i za potporu zelenoj tranziciji, o takvim se mjerama općenito odlučuje na nacionalnoj razini, što uključuje rizik od narušavanja jednakih uvjeta na jedinstvenom tržištu. Komisijin prijedlog o STEP-u usmjeren je na to da se zadovolji povećana potreba za javnim ulaganjima EU-a u takve ključne tehnologije i potaknu mnogo veća privatna ulaganja te se njime može pomoći u očuvanju kohezije i jedinstvenog tržišta. Snažna tržišta kapitala ključna su za uključivo, konkurentno i otporno gospodarstvo europodručja. Dublja unija tržišta kapitala pomogla bi u mobilizaciji potrebnog privatnog financiranja za zelenu i digitalnu tranziciju, smanjenju rascjepkanosti i poboljšanju pristupa financiranju. U veljači 2023. Europsko vijeće pozvalo je Vijeće EU-a i Europski parlament da ubrzaju provedbu akcijskog plana za uniju tržišta kapitala unapređenjem i dovršetkom rada na zakonodavnim prijedlozima u tom području.

⁵ COM(2023) 161 final.

⁶ COM(2023) 160 final.

⁷ COM(2023) 335 final.

⁸ SL C 101, 17.3.2023., str. 3–46.

Euroskupina je u svibnju 2023. utvrdila cilj postizanja dogovora do ožujka 2024. o područjima u kojima bi Europska komisija trebala razmotriti daljnje produbljivanje unije tržišta kapitala. U okviru rada na ekonomskoj i monetarnoj uniji Komisija je 2023. podnijela prijedlog o pravnom okviru za digitalni euro. Digitalnim eurom, kojim bi se dopunila gotovina u eurima, poduprlo bi se digitalizaciju gospodarstva i inovacije u plaćanjima malih vrijednosti te istodobno smanjilo fragmentaciju plaćanja u cijeloj Uniji. Započne li se s njegovim izdavanjem, digitalni euro uveo bi novu mogućnost upotrebe novca središnje banke bez rizika u europskim platnim uslugama. Olakšala bi se i prekogranična plaćanja te bi se doprinijelo jačanju međunarodne uloge eura, kao i otvorene strateške autonomije Europe.

- (10) Unatoč usporavanju zamaha rasta, tržište rada i dalje je otporno. U kontekstu nedostatka radne snage i vještina te povećane tendencije zadržavanja radne snage u poduzećima zaposlenost je 2023. nastavila rasti, a uz nju i odrađeni sati. Iako su rezultati u državama članicama općenito dobri, neke su skupine i dalje nedovoljno zastupljene na tržištu rada (uključujući žene, mlade, niskokvalificirane osobe, osobe s invaliditetom). Aktivne politike tržišta rada (zajedno s pružanjem kvalitetnog i cjenovno pristupačnog ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja i skrbi, kao i dugoročne skrbi) imaju ključnu ulogu u poticanju sudjelovanja i podupiranju pružanja i stjecanja vještina, među ostalim za zelenu i digitalnu tranziciju, te pozitivan učinak na potencijalni dugoročni rast proizvodnje i konkurentnost. Promicanje boljih radnih uvjeta i dopunjavanje iskorištavanja potencijala talenta unutar Unije, upravljanje zakonitim migracijama iz trećih zemalja te osiguravanje poštovanja i provedbe radničkih i socijalnih prava mogu pomoći u rješavanju problema nedostatka vještina i radne snage. Države članice europodručja u 2022. izdale su 664 000 prvih radnih dozvola državljanima trećih zemalja za potrebe zapošljavanja, pri čemu se ta brojka u posljednjih deset godina gotovo utrostručila.

- (11) Nominalne plaće povećale su se 2022. (+4,8 %) i tijekom prvih mjeseci 2023. zbog visoke inflacije i nedostatka radne snage na tržištima rada. Iako je time djelomično ublažen gubitak kupovne moći, rast nominalnih plaća nije pratio inflaciju (−3,7 % za realne plaće 2022.). Nominalni rast plaća vjerojatno će biti snažan tijekom 2023. i 2024., a realne plaće trebale bi umjereno rasti, čime će se ojačati domaća potražnja. Istodobno, očekivani rast plaća može utjecati na cijene robe sa snažnom komponentom domaćeg rada, kao što su usluge, iako bi se učinak na cijene mogao ublažiti ako se ponište prethodna povećanja jedinične dobiti. Veće plaće, ako ne budu popraćene povećanjem produktivnosti, mogle bi utjecati i na konkurentnost, a trajne razlike unutar europodručja mogle bi, uz ostale čimbenike, dovesti do makroekonomskih neravnoteža. Stoga bi, u skladu s nacionalnim praksama i poštujući ulogu socijalnih partnera, u sporazumima o plaćama trebalo na odgovarajući način uzimati u obzir kretanja u europodručju uz sektorsku i nacionalnu dinamiku.
- (12) Povećanje troškova života, uglavnom povezano s energetsom krizom i povezanim pogoršanjem u pogledu trgovine, imalo je negativan učinak na realni dohodak i ostavilo znatne socijalne posljedice. U 2022. cijene stanovanja, vode, električne energije, plina i drugih goriva porasle su 17,5 %, cijene hrane i bezalkoholnih pića 10,5 %, a cijene prijevoza 11,2 %. Kućanstva s niskim prihodima bila su primorana na osobito velike prilagodbe zbog troškova života. U više od polovine država članica europodručja došlo je do povećanja materijalne i socijalne oskudice, kao i energetske siromaštva, unatoč nominalnim kretanjima plaća i mehanizmima potpore. U nekoliko država članica povećanje troškova života nerazmjerno je pogodilo starije osobe i osobe koje žive u ruralnim područjima.

- (13) Bankovni sektor europodručja pokazao se otpornim unatoč raznim epizodama povećanih previranja na tržištu. Bankovni sektor europodručja sada je dobro kapitaliziran i profitabilan, što je potvrđeno testiranjem otpornosti na stres na razini EU-a 2023. koje je provelo Europsko nadzorno tijelo za bankarstvo. Uz pooštavanje monetarnih standarda i standarda kreditiranja, kreditni tokovi u privatni sektor znatno se usporavaju. U budućnosti postoji rizik od slabije kvalitete imovine ako se makroekonomski izgledi naglo pogoršaju, a kamatne stope ostanu visoke tijekom duljeg razdoblja. Istodobno, sektor nebankovnog financijskog posredovanja može se suočiti s ranjivostima. U kontekstu strožih uvjeta financiranja, pravodobno praćenje rizika, proaktivna suradnja s dužnicima i aktivno upravljanje neprihodonosnim kreditima bit će važni za održavanje sposobnosti financijskog sektora da financira gospodarstvo. Mogu se pojaviti i drugi rizici za financijska tržišta. Osobito bi veće premije rizika u kontekstu postrožavanja uvjeta likvidnosti mogle dovesti do snažnije i potencijalno nepravilne korekcije cijena imovine. Potrebno je pomno pratiti i kontinuiranu prilagodbu na tržištu stambenih i poslovnih nekretnina. Rast kamatnih stopa i pogoršanje kapaciteta za servisiranje duga mogu dovesti do znatnih korekcija cijena nekretnina i mogli bi uzrokovati financijsku nestabilnost.
- (14) U izjavi sa sastanka na vrhu država europodručja iz ožujka 2023. ponovno je istaknuta obveza čelnika europodručja da dovrše bankovnu uniju, u skladu s izjavom Euroskupine od 16. lipnja 2022. U tom kontekstu Komisija je u travnju 2023. podnijela prijedlog o reformi okvira za krizno upravljanje bankovnim sektorom i osiguranje depozita. Prijedlog je usmjeren na izgradnju okvira koji je prikladan za banke koje propadaju, neovisno o njihovoj veličini i poslovnom modelu, uključujući manje aktere, kako bi se time očuvala financijska stabilnost, upotreba javnih sredstava svela na najmanju mjeru, a povjerenje deponenata ojačalo. Euroskupina se obvezala da će naknadno preispitati stanje bankovne unije i sporazumno utvrditi moguće daljnje mjere u vezi s drugim neriješenim elementima za jačanje i dovršetak bankovne unije. Osim toga, otpornost europodručja dodatno bi se ojačala ratifikacijom revidiranog Ugovora o uspostavi Europskog stabilizacijskog mehanizma, kojim bi se omogućilo uvođenje zajedničkog zaštitnog mehanizma za jedinstveni fond za sanaciju,

PREPORUČUJE da u razdoblju od 2024. do 2025. države članice europodručja pojedinačno, među ostalim provedbom svojih planova za oporavak i otpornost, i zajednički u okviru Euroskupine poduzmu djelovanja kojima je cilj:

1. donijeti koordinirane i razborite fiskalne politike kako bi se dug zadržao na razboritim razinama ili kako bi se udjeli duga nastavili uvjerljivo smanjivati. Iako bi politike trebale ostati prilagodljive s obzirom na prevladavajuću neizvjesnost, postići restriktivan opći smjer fiskalne politike u europodručju u skladu s preporukama Vijeća te time ojačati održivost javnih financija i izbjeći poticanje inflacijskih pritisaka. Što je prije moguće u 2024. okončati hitne mjere energetske potpore i iskoristiti povezane uštede kako bi se smanjili deficiti. Razviti fiskalne strategije za postizanje razborite srednjoročne fiskalne pozicije i, prema potrebi, jačanje održivosti duga odlučnom, diferenciranom, postupnom i realističnom konsolidacijom u kombinaciji s visokokvalitetnim javnim ulaganjima i reformama, prije svega kako bi se ostvario veći održivi rast i povećala otpornost europodručja na buduće izazove. Prema potrebi u te strategije uključiti mjere za daljnje povećanje učinkovitosti i kvalitete javnih rashoda te poboljšanje održivosti i primjerenosti mirovinskog i zdravstvenog sustava te sustava dugotrajne skrbi;
2. održati visoke razine javnih ulaganja radi potpore zelenoj i digitalnoj tranziciji, jačanja produktivnosti, konkurentnosti i otpornosti te poticanja gospodarske i društvene otpornosti. Osigurati kontinuiranu, brzu i djelotvornu provedbu planova za oporavak i otpornost, uključujući njihova poglavlja o planu REPowerEU. U potpunosti iskoristiti programe kohezijske politike i osigurati da se u njihovu preispitivanju u sredini programskog razdoblja uzmu u obzir, među ostalim, novi izazovi i preporuke utvrđeni u europskom semestru i napredak u provedbi europskog stupa socijalnih prava, a da se pritom ne smanje ukupne ambicije tih programa;

3. u skladu s nacionalnim praksama i poštujući ulogu socijalnih partnera, podupirati kretanja plaća kojima se ublažava gubitak kupovne moći, posebno za osobe s niskim dohotkom, uzimajući u obzir rizike za inflaciju i dinamiku konkurentnosti te izbjegavajući trajne razlike unutar europodručja. Promicati usavršavanje i prekvalifikaciju, među ostalim za zelenu i digitalnu tranziciju. Provoditi aktivne politike tržišta rada kako bi se riješio problem nedostatka radne snage i vještina te povećali produktivnost i rast. Promicati bolje radne uvjete kako bi se privuklo i zadržalo radnike te time riješio problem nedostatka radne snage. Poduzeti mjere za olakšavanje upravljanja zakonitom migracijom radnika iz trećih zemalja u deficitarnim zanimanjima, uz potpunu usklađenost s iskorištavanjem potencijala talenta iz EU-a. Zaštititi i ojačati odgovarajuće i održive sustave socijalne zaštite i uključenosti. Osigurati djelotvorno sudjelovanje socijalnih partnera u oblikovanju politika i ojačati socijalni dijalog;
4. ukloniti prepreke ulaganjima kako bi se smanjio prevladavajući jaz u ulaganjima u zelenu i digitalnu tranziciju. Poboljšati pristup financiranju, posebno za inovativna poduzeća i MSP-ove, daljnjim napretkom u produbljivanju i jačanju unije tržišta kapitala. Osigurati da javna potpora za relevantne strateške sektore bude ciljana, bez narušavanja jednakih uvjeta na jedinstvenom tržištu i u cilju jačanja konkurentnosti europodručja i otvorene strateške autonomije. Nastaviti jačati međunarodnu ulogu eura i ostvariti daljnji napredak u radu na digitalnom euru;
5. očuvati makrofinancijsku stabilnost, održavati kanale kreditiranja gospodarstva i izbjegavati rizik od financijske fragmentacije. Pratiti rizike povezane sa strožim financijskim uvjetima, posebno one koji se odnose na kvalitetu imovine i moguće korekcije cijena imovine, među ostalim na tržištima nekretnina. Pratiti kretanja u bankovnom sektoru i nebankovnom financijskom posredovanju kako bi se spriječilo stvaranje sistemskog rizika i negativnih učinaka prelijevanja na gospodarstvo. Dovršiti bankovnu uniju nastavkom rada na svim neriješenim elementima.

U okviru daljnjeg postupanja u vezi s produbljivanjem ekonomske i monetarne unije trebalo bi uzeti u obzir pouke stečene tijekom osmišljavanja i provedbe sveobuhvatnog odgovora gospodarskih politika Unije na krizu uzrokovanu bolešću COVID-19. Napredak u produbljivanju ekonomske i monetarne unije trebao bi se nastaviti uz potpuno poštovanje jedinstvenog tržišta Unije te na način koji je otvoren i transparentan u odnosu na države članice izvan europodručja.

Sastavljeno u Bruxellesu

Za Vijeće
Predsjednik/Predsjednica
